

مقاله پژوهشی: راهبردهای انتظامی توسعه گردشگری

سید تقی حسینی^۱، اسکندر مؤمنی^۲، مهدی کامکار^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۳/۲۶

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۳/۲۹

چکیده

گردشگری پدیده‌ای فوق حساس است و با توجه به جایگاهی که در اقتصاد و روابطی که بین ملت‌ها دارد، تأمین شرایط امن و ایمن برای آن از اصول اساسی است. هنگامی که یک جهانگرد تصمیم به سفر می‌گیرد، اولین چیزی را که در ذهنش مرور می‌کند دانسته‌ها و اطلاعاتش درباره مقصد احتمالی است که برای سفر انتخاب می‌کند. اگر مجموعه این دانسته‌ها و اطلاعات در مورد یک کشور خاص به ایجاد تصویری که انگیزه سفر را در او برانگیزد؛ منجر نشود، به‌طور طبیعی کشور مذکور از عرصه انتخاب حذف می‌شود.

تحقیق حاضر از نوع کاربردی- توسعه‌ای است و روش تحقیق کمی است. هدف از انجام تحقیق دستیابی به راهبردهای انتظامی توسعه گردشگری است. روش گردآوری اطلاعات، روش کتابخانه‌ای تخصصی (کتاب، اسناد و مدارک، آرشیوها، سایت‌های علمی معتبر) و روش‌های میدانی (مصاحبه و پرسشنامه) است و ابزار گردآوری اطلاعات نیز فیش تحقیق، کارت مصاحبه و پرسشنامه محقق ساخته استاندارد شده است.

از مهم‌ترین راهبردهای به‌دست‌آمده از رساله حاضر «توجه به حمایت دولت برای توسعه زیرساخت‌های صنعت گردشگری، حمایت از سرمایه‌گذاری‌های داخلی و بخش خصوصی، کاهش جابه‌جایی مدیران کلان صنعت گردشگری (با اولویت ایجاد وزارت گردشگری)، اقدامات دیپلماسی در راستای تأمین امنیت مرزهای کشور (به‌ویژه مرزهای شرقی) و بهره‌گیری از توان و ظرفیت نیروهای مسلح کشور به‌منظور توسعه ظرفیت‌های گردشگری این مناطق و تأسیس پاسگاه و کلاتتری ویژه گردشگران (پلیس گردشگری) با آموزش استاندارد و مسلط به زبان‌های رسمی دنیا با لباس متحدالشکل در مقاصد گردشگری» را می‌توان نام برد.

کلیدواژه‌ها: راهبرد، گردشگر، امنیت، انتظام، راهبردهای انتظامی.

۱. دکترای رشته امنیت داخلی دانشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی (نویسنده مسئول) tgossen565@gmail.com

۲. عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی

۳. عضو هیئت علمی دانشگاه عالی دفاع ملی و تحقیقات راهبردی

بیان مسئله

گردشگری بزرگ‌ترین و پررونق‌ترین صنعت جهان است، در عصر حاضر این صنعت در اغلب کشورهای جهان به‌ویژه جهان سوم، کلید اقتصاد به شمار می‌رود؛ تا جایی که در این کشورها گردشگری بیش از سایر برنامه‌های توسعه در اولویت قرار گرفته است. طی ۳۰ سال گذشته و با وجود شوک‌های بزرگ نفتی، جنگ‌ها، نوسانات نرخ ارز و سایر وقایع مهم اقتصادی، این صنعت یک تا دو درصد سریع‌تر از اقتصاد جهانی رشد نموده و پیش‌بینی می‌گردد تا اواسط قرن کنونی این صنعت به مهم‌ترین صنعت جهانی تبدیل شود.

این توسعه در کشورهای اسلامی هم دیده می‌شود، دین مبین اسلام، دین جامع و کاملی است و به تمام نیازهای مادی و معنوی انسان توجه دارد، سیر و سفر از جمله نیازهای روحی و فطری انسان است، قرآن کریم هم با به‌کارگیری واژه «سیر» در شکل‌ها و هیئت‌های گوناگون، دستور به گردشگری و جهانگردی می‌دهد.

از نظر قرآن کریم، علاقه‌مندی به کمال و تفریح و تفریح، روزی حلال و رفع نیازها، تقویت حس پرستش خالق، از بین رفتن جهالت‌ها و عبرت از گذشتگان از فواید سفر است. این کتاب نورانی و آسمانی می‌فرماید:

«قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْقَ...؛ بگو در زمین سیر کنید و بنگرید خداوند چگونه آفرینش را به وجود آورده است» (سوره عنکبوت، آیه ۲۰).

یا اینکه: «در زمین گردش کنید تا ببینید آنان که وعده الهی را تکذیب کردند چگونه هلاک شدند» (سوره مبارکه آل عمران، ۱۳۷).

همچنان که در اسلام سفر اهمیت دارد، امنیت در مقاصد گردشگری هم از اهمیت دوچندانی برخوردار است. هنگامی که یک جهانگرد تصمیم به سفر می‌گیرد، اولین چیزی که در ذهنش مرور می‌کند، دانسته‌ها و اطلاعاتش درباره مقصد احتمالی است که برای سفر انتخاب می‌کند. اگر مجموعه این دانسته‌ها و اطلاعات در مورد یک کشور خاص به ایجاد تصویری که انگیزه سفر را در او برانگیزد؛ منجر نشود، به‌طور طبیعی کشور مذکور از عرصه انتخاب حذف می‌شود.

بر این اساس و با عنایت به اینکه امنیت و انتظام بخشی از مهم ترین عوامل تأثیرگذار در توسعه گردشگری است؛ انجام پژوهش هایی در این راستا از جمله ضرورت های بسیار مهم و اساسی محسوب می گردد.

گردشگری بزرگ ترین و پررونق ترین صنعت جهان است، انتظار می رود که در قرن بیست و یکم نیز این صنعت پیشتاز بوده و سیر صعودی آن ادامه یابد. جهانگردی یک قدرت اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی بزرگ و البته پدیده ای بسیار سیاسی است و بنا بر عقیده «پک و لپی» طبیعت جهانگردی در هر جامعه ای، متأثر از عوامل پیچیده و درهم بافته سیاسی و همچنین ویژگی های جغرافیایی است که دیگران را مجذوب خود می کند (هال، ۱۳۸۲: ۱۱).

امنیت یکی از مهم ترین متغیرهای تأثیرگذار بر جذب گردشگران خارجی است که ابعاد گسترده ای دارد. در معنای وسیع آن امنیت یعنی مصونیت حقوق هر فرد از هر نوع تعرض است. انتظام در مقاصد گردشگری باعث آرامش و ارتقای احساس امنیت گردشگران است. امنیت در گردشگری از چنان اهمیتی برخوردار است که گردشگران در انتخاب مقصد سفر هر روز به دنبال مناطق گردشگری امن تری هستند و صنعت گردشگری می بایست تأمین امنیت مناسب را به عنوان بخشی از کیفیت ارائه شده به گردشگران القاء کند (منسفلد و پیزام، ۱۳۸۹: ۵۴). در حال حاضر یکی از عواملی که از معضلات گردشگری ایران شناخته می شود، مسئله امنیت و تصویر منفی ایران در ذهن گردشگران خارجی است که این امر ناشی از رقابت ناسالم در صنعت جذب گردشگران خارجی بین کشورها و تلاش استکبار رسانه کشورهای پیشرفته که نسبت به جمهوری اسلامی دشمنی دارند، است.

در جمهوری اسلامی سیاست های کلی بر اساس نگاه مدبرانه مقام معظم رهبری (مدظله العالی) است، معظم له در بسیاری از دیدارها و حضور در استان هایی مانند فارس، کرمان و خراسان شمالی نسبت به تبیین مسئله گردشگر و تأکید به مسئولان در جهت توسعه امر صنعت گردشگری اقدام فرمودند، به عنوان نمونه ایشان در جمع مسئولان اجرائی استان فارس می فرمایند: «تصورم این است که اگر مسئولین کشور و مسئولین استان بتوانند از همین مسئله گردشگری به شکل درست و با تبلیغات صحیح و با جهت گیری صحیح استفاده کنند، درآمد

آن، استان را از همه معونه‌های دیگر بی‌نیاز می‌کند. مسئله گردشگری خیلی مهم است؛ این بناهای باستانی مربوط به قبل از اسلام، تخت جمشید و بقیه آناری که هست، چه در اینجا و چه در اصفهان و چه در بقیه نقاط کشور وجود دارد! خالق و آفریننده این مجموعه‌ها، ذهن ایرانی است، سرانگشت هنرمند ایرانی است...» (امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، ۱۳۸۷/۲/۱۸).

در سند چشم‌انداز بیست‌ساله جمهوری اسلامی ایران، به هم‌افزایی و گسترش فعالیت‌های اقتصادی در زمینه‌هایی که دارای مزیت نسبی هستند، از جمله گردشگری تأکید شد. در بند ۵۰ سیاست‌های کلی برنامه ششم آمده است: «توسعه پایدار صنعت ایرانگردی به گونه‌ای که ایرانگردهای خارجی تا پایان برنامه ششم به حداقل پنج برابر افزایش یابند». بر اساس افق چشم‌انداز ۱۴۰۴، صنعت گردشگری باید ۲۰ میلیون گردشگر را در پایان برنامه هفتم توسعه (در سال ۱۴۰۴) جذب کند. در حال حاضر وضعیت خوبی در حوزه گردشگری نداریم، از حیث زیرساخت‌های گردشگری در کشورمان عقب‌افتادگی‌های زیادی به نسبت کشورهای برخوردار از این صنعت وجود دارد، ما در مناطق گردشگری (به‌استثناء شهرستان اصفهان)، پلیس گردشگری نداریم، دانشجویان پلیس هیچ شناختی به گردشگری و اهمیت آن ندارند، منطقه امن گردشگری در کشور نداریم و پلیس تخصصی در حوزه گردشگری (به‌ویژه در استان‌های گردشگرپذیر) نداریم! در حالی که در همه کشورها وظیفه عمده پلیس، استقرار نظم و تأمین آسایش عمومی و فردی و کشف جرائم و پیشگیری از وقوع آن است و این موضوع در کشور در حیطه وظایف ناجا قرار می‌گیرد و در قانون ناجا هم به آن تأکید شده است که این اقدام نه‌تنها برای شهروندان آن جامعه صورت می‌گیرد، بلکه برای کلیه گردشگران خارجی دوچندان ضرورت دارد (صفائی، ۱۳۹۱: ۲).

با عنایت به موارد ذکر شده فوق، در زمینه جذب گردشگران خارجی تا رسیدن به وضعیت مطلوب فاصله زیادی داریم که لازم است با شناخت علل این نارسایی از جمله انتظام‌بخشی و تقویت احساس امنیت در جهت توسعه گردشگری تلاش شود؛ بنابراین نبود راهبردهای انتظامی مدون و مؤثر بر توسعه گردشگری، مسئله اصلی این تحقیق است که امید است با انجام آن گامی مؤثر در توسعه گردشگری برداشته شود.

در ضرورت تحقیق نیز بیان این نکته ضروری است که انجام این گونه تحقیقات به تحقق سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی نظام در حوزه گردشگری که وظیفه همه مسئولان دست‌اندرکار است، منتهی خواهد شد و این تحقیق نیز حرکتی است در جهت نیل به اجماع، ایجاد مبانی مشترک و وفاق نظری در میان مدیران راهبردی کشور که با توسعه ادبیات موضوع و افزایش وفاق نظری، موجب هم‌افزایی بین مدیران انتظامی و حوزه گردشگری می‌شود و در نهایت منتهی به همگرایی بیشتر و رفع برخی موانع موجود در زمینه گردشگری و توسعه آن خواهد شد. بی‌توجهی به انجام این گونه پژوهش‌ها موجب می‌شود تا موانع و چالش‌های این حوزه برای مسئولان و دست‌اندرکاران ظاهر نگردیده و مغفول واقع می‌شود و همچنین موجب انجام اقدامات موازی و اتلاف هزینه و سرمایه‌های مادی و غیر مادی خواهد شد.

اهداف تحقیق

هدف اصلی پژوهش دستیابی به راهبردهای انتظامی که گردشگری در جمهوری اسلامی ایران را توسعه بخشد، است. تا مسئولان در حوزه‌های گردشگری و انتظامی بتوانند متناسب با راهبردها برنامه‌ریزی داشته باشند. شناخت زمینه‌های گردشگری، شناخت عوامل انتظامی مؤثر بر توسعه گردشگری، تبیین قوت‌ها و ضعف‌های انتظامی توسعه گردشگری و تبیین فرصت‌ها و تهدیدهای انتظامی توسعه گردشگری در جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان اهداف فرعی پژوهش است. در ضمن این تحقیق در نظر دارد که پاسخ دهد به اینکه: «راهبردهای انتظامی گردشگری در جمهوری اسلامی چه می‌باشند».

روش پژوهش

دستیابی به راهبردهای انتظامی که گردشگری در جمهوری اسلامی ایران را توسعه بخشد، هدف اصلی این پژوهش می‌باشد. تحقیق حاضر از نوع کاربردی-توسعه‌ای است و روش تحقیق کمی می‌باشد. چون محقق علاوه بر توصیف محیط به دنبال تحلیل محیط در زمینه‌های خاص «گردشگری» و بیان تأثیر انتظام و امنیت در این صنعت است.

در این تحقیق از روش توصیفی بهره برده شد. قلمرو زمانی تحقیق از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی تا زمان حال و خاک کشور عزیز جمهوری اسلامی به عنوان قلمرو مکانی می باشد. جامعه آماری شامل کلیه مدیران کلان حوزه انتظامی و گردشگری در کشور که دارای حداقل بیش از ۱۵ سال سابقه مدیریتی در حوزه های مربوطه و دارای حداقل مدرک کارشناسی ارشد باشند و همچنین اساتید مرتبط با عنوان که در دانشگاه های کشور و در رشته گردشگری تدریس می کنند و دارای دکترای تخصصی باشند، هست، در ضمن در حوزه انتظام بخشی در حوزه های امنیت عمومی، برخی از دستگاه ها مانند اعضای شورای تأمین که مسئولیت سیاست گذاری را دارند، (متشکل از اعضای شورای تأمین استان، اجا، نمسا، نمایندگان دستگاه قضایی) در نظر گرفته شدند که با برآورد به عمل آمده، حجم جامعه تعداد ۱۲۳ نفر تمام شمار می باشند.

به منظور تدوین ادبیات و مباحث نظری تحقیق، جمع آوری اطلاعات به صورت کتابخانه ای و بررسی اسنادی انجام گرفت، به این صورت که با مطالعه متون، کتب، مقالات، منابع اینترنتی، تحقیقات پیشین مرتبط با عنوان تحقیق اطلاعات لازم با استفاده از فیش برداری جمع آوری گردید. برای تهیه مبانی نظری و پرسشنامه تحقیق و بهره گیری از دیدگاه های خبرگان و صاحب نظران و متولیان برقرارکننده امنیت، ابتدا مصاحبه و هدفمند باز صورت گرفته است.

برای جمع آوری اطلاعات میدانی مورد نیاز، از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. روایی صوری ابزارهای سنجش به لحاظ کمیت و کیفیت به کمک خبرگان و صاحب نظران و اساتید دانشگاه مورد تأیید قرار گرفت. بر این اساس اصلاحات و تغییرات مورد نظر پس از بحث و بررسی در پرسشنامه اعمال گردید. در نهایت طبق نظر اساتید و متخصصان مذکور، سؤالات پرسشنامه از روایی مطلوبی برخوردار بوده و می توان به نتایج آن اطمینان داشت. علاوه بر این، به منظور بررسی روایی سؤالات پرسشنامه از فن تحلیل عاملی تأییدی استفاده گردید و از ماتریس (swot) که یکی از ابزارهایی جهت تجزیه و تحلیل و انتصاب راهبرد مورد استفاده است، بهره گرفته شد.

چهارچوب نظری

گردشگری معادل فارسی لغت لاتین توریسم می‌باشد. توریسم به مجموعه سفرهایی گفته می‌شود که بین مبدأ و مقصد با انگیزه‌های استراحتی، تفریحی، تفرجی، ورزشی، تجاری، فرهنگی و یا گذراندن اوقات فراغت انجام می‌گیرد و در آن شخص توریست در مقصد اشتغال و اقامت ندارد (راهنمایی، ۱۳۷۸: ۵). واژه توریسم که به معنی «گردشگری» در زبان فارسی است، نخستین بار در سال ۱۸۱۱ م، در مجله‌های انگلیسی به نام (مجله ورزشی) به کار برده شد. در آن زمان این لغت به معنای مسافرت به منظور تماشای آثار تاریخی و بازدید از مناظر طبیعی برای کسب لذت به کار می‌رفت (محلای، ۱۳۸۰: ۲۰).

از آن زمان تاکنون معانی و تعاریف متعددی از طریق صاحب‌نظران ارائه شده است. در اینجا به ارائه تعریف گردشگری که از طرف سازمان ملل، بر اساس پیشنهاد کنفرانس بین‌المللی ترانسپورت و گردشگری آن سازمان در رم، به تصویب رسیده، می‌پردازیم: «گردشگر کسی است که به منظور تفریح، بازدید از نقاط دیدنی، معالجه، تجارت، ورزش یا زیارت، به جایی غیر از مکانی که در آن اقامت دارد سفر می‌کند، مشروط بر اینکه حداقل مدت اقامت او از ۲۴ ساعت کمتر و از شش ماه بیشتر نباشد» (مرادی، ۱۳۸۵: ۲۰-۱۳).

تعریف جامع‌تری نیز به وسیله سازمان جهانی گردشگری از گردشگری ارائه شده است: «گردشگری یک صنعت خدماتی است که شامل تعدادی از ترکیبات مادی و غیر مادی می‌باشد. عناصر مادی شامل سامانه‌های حمل‌ونقل (هوایی، راه‌آهن، جاده‌ای، آبی و در عصر حاضر فضایی)، پذیرایی (مسکن، غذا، تورها) و خدمات مربوط به آن نظیر خدمات بانکی، بیمه و خدمات بهداشتی و ایمنی می‌شود. عناصر غیر مادی شامل استراحت، آرامش، فرهنگ، ماجراجویی و تجربیات جدید و متفاوت می‌باشد».

توریسم کلمه‌ای است که برای مسافران به قصد گردش و سفر، اطلاق می‌شود. برای تحقق این چنین مسافرت‌ها، فعالیت‌های کثیری از انسان‌ها برای رفع نیازهای مسافران معطوف می‌گردد و این خود ضرورت و ارتباط نزدیک فعالیت‌ها را با یکدیگر تقویت می‌کند. توریسم از کلمه «تور» مشتق شده است و معنی آن سیر و سفر از یک نقطه به نقطه

دیگر می‌باشد. به‌طور کلی هدف از توریسم شاد زیستن، شاد بودن و اطلاع از اوضاع و احوال گذشته و حال مکان‌ها است (قره‌نژاد، ۱۳۷۴: ۴۲).

سازمان جهانی گردشگری ضمن دسته‌بندی انواع گردشگری به شرح ذیل به تعریف هر کدام پرداخته است:

- گردشگر خارجی: کسی که به کشور یا کشورهایی که در آن اقامت دائم ندارد، سفر می‌کند و هدف اصلی سفرش انجام فعالیت‌های درآمدزایی نیست و در داخل مرزهای کشوری که به آن سفر می‌کند یک شب و کمتر از یک سال اقامت می‌کند (لطیفی، ۱۳۸۴: ۴۴).

- گردشگر داخلی: حاصل جمع گردشگر درون‌مرزی و گردشگر ورودی می‌باشد.
- گردشگر درون‌مرزی: بازدید مردمان یک کشور از نقاط داخل همان کشور نظیر ایرانگردی.

- گردشگر ملی: حاصل جمع گردشگر درون‌مرزی و گردشگر خروجی می‌باشد (همان).
سفر در لغت به معنای بیرون آمدن از شهر خود و به محل دیگر رفتن است و به معنای قطع مسافت و راهی که از مکانی به مکان دور طی می‌کند، آمده است (معین، ۱۳۶۲: ۱۸۸۸).

منظور از سفر، جابه‌جایی از یک مکان به مکان دیگر است. سفر جنبه اصلی گردشگری است و بدون آن گردشگری معنا ندارد. اگرچه واژه سفر بیشتر اوقات با گردشگری مترادف در نظر گرفته می‌شود، ولی سفر مفهوم گسترده‌تری دارد. سفر و گردشگری هر دو دربرگیرنده جابه‌جایی افراد بین مبدأ و مقصد از طریق راه‌های ارتباطی است، ولی گردشگر تلقی شدن مسافران به مسافت پیموده‌شده، عبور از مرز، مدت اقامت در مقصد و هدف از سفر بستگی دارد. به این ترتیب برخی تمایل دارند افرادی که به‌صورت انفرادی و یا در گروه‌های کوچک و در زمان‌های قبل از گردشگری انبوه سفر می‌کنند را در زمره مسافران تلقی کنند و از افرادی که در گروه‌های بزرگ‌تر سفر می‌کنند، به‌عنوان گردشگر نام ببرند. در حد نهایی آن، کسانی که ادعای داشتن انگیزه و سلیقه برتر برای سفر دارند، خود را مسافر و بقیه را گردشگر می‌نامند (اسکات نوئل، جعفری، ۱۳۹۳: ۶۰۱-۶۰۰).

انواع گونه‌های گردشگری: گردشگران برای سفر به اقصی نقاط دنیا بر اساس نوع علاقه خود به گونه‌های گردشگری اقدام به سفر می‌نمایند که مهم‌ترین گونه‌های گردشگری عبارت‌اند از: گردشگری مذهبی، زیارت، گردشگری فرهنگی و تاریخی، گردشگری طبیعی (اکوتوریسم)، گردشگری اجتماعی، گردشگری ماجراجویانه، گردشگری ورزشی، گردشگری درمانی، گردشگری انبوه، گردشگری نوستالژیک، گردشگری روستایی، گردشگری بومی، گردشگری قومی، گردشگری هوا و فضا، گردشگری کشاورزی (اگروتوریسم)، گردشگری حلال، گردشگری جنگ، گردشگری سیاه، گردشگری معنوی و گردشگری خلاق و نوآور.

- گردشگری فرهنگی و هنری (گردشگری میراث) در ضمن سایر انواع گردشگری نیز شامل گردشگری علمی-آموزشی: (۱. تحصیل (آموزش‌های بلندمدت و کوتاه‌مدت)، ۲. کنفرانس‌ها، سمینارها، همایش‌ها، ۳. نمایشگاه‌های علمی-تخصصی و ۴. آموزش‌های رزمی). گردشگری شکار و صید: در این نوع گردشگری افراد برای شکار حیوانات و پرندگان نادر به برخی از کشورها سفر می‌کنند (پاپلی یزدی، ۱۳۸۱: ۴۹).

گردشگری تجاری: ۱. شرکت در نمایشگاه‌های بین‌المللی، ملی، محلی، ۲. مسافرت به قصد تجارت و ۳. سایر موارد.

گردشگری سیاسی: ۱. مسافرت به خاطر شرکت در تظاهرات، ۲. مشارکت در اجلاس‌های بین‌المللی و ۳. شرکت در مراسم سیاسی، مراسم به قدرت رسیدن یک حزب، تدفین رهبران، سالگردهای کشورها.

گردشگری از گتوها: ۱. گتوهای مذهبی، ۲. گتوهای آپارتاید، ۳. گتوهای قومی - قبیله‌ای و ۴. فضاهاى رزرو شده به‌طور مثال برای سرخ‌پوستان.

گردشگری فضاهاى صنعتی - معدنی.

گردشگری تبهکاری: ۱. گردشگری مواد مخدر، ۲. گدایی، ۳. دزدی، ۴. فحشا و ۵.

سایر موارد.

گردشگری مجازی: (ایتترنت، سی دی، ماهواره و سایر موارد).

گردشگری دریایی: ۱. گردشگری ساحلی شامل (سه اس)، یعنی آفتاب ماسه دریا و ورزش های ساحلی (ورزش های آبی و ورزش های ماسه ای)، ۲. گردشگری دریایی شامل ورزش های زیرآبی (غواصی و...)، ورزش های دریایی - اقیانوسی تورهای دریایی، کشتی های تفریحی بزرگ بین قاره ای و گردشگری قطبی و اقیانوس های قطبی. گردشگری برف: شامل اسکی و ... (همان: ۵۳).

- مفهوم انتظام و امنیت

یکی از مهم ترین دغدغه های مشترک همه افراد بشر، از گذشته تاکنون، امنیت بوده است. هرچه بر عمر انسان افزوده شد، از امنیت وی کاسته شده است. بشر امروز بیش از هر زمانی، دغدغه امنیت را در سطوح و ابعاد مختلف دارد. مطالعات و تحقیقات موجود در این حوزه نشان می دهد که نظم و امنیت از گذشته همواره یکی از دغدغه های انسان ها و جوامع بشری بوده است و دلیل اصلی تن دادن به زیست جمعی، همین مسئله بوده است. همین امر او را به تأسیس نهاد ملی به نام دولت رهنمون ساخت تا بتواند در مقابل گذشتن از بخشی از حقوق و اختیارات فردی اش، به منافع حیاتی و مهم دست یابد (افتخاری، ۱۳۸۰: ۲۶-۲۵). پس از تأسیس دولت لازم می آمد تا دستگاهی اجرایی با برخورداری از اختیارات قانونی با متخلفان برخورد نموده و با توسل به الزامات قانونی، نظم مطلوبی را در کلیه امور به وجود آورده و منجر به استقرار آرامش، امنیت، صلح و ثبات، مهیا نمودن امکانات برای برقراری روابط اقتصادی، اجتماعی، حقوقی، سیاسی، فرهنگی و حفظ حقوق جامعه از تعرضات و متوقف نمودن ارتکاب هرگونه اعمال غیر مجاز در جامعه شود. این سازمان امروزه با عنوان «پلیس» در تمامی جوامع مدنی، نیروی تضمین کننده امنیت عمومی در سطح جامعه معرفی شده است و «مدیریت کارای» سیستم امنیت عمومی جامعه به عنوان وظیفه اصلی آن تعریف گردیده است. در این ارتباط روشن است که به منظور ایجاد «امنیت عمومی» در سطح جامعه، آنچه که بیش از هر چیز دیگری اهمیت دارد، وجود یک «نیروی پلیس هوشمند» است که قادر باشد تا حد امکان از وقوع جرم و خرابکاری در سطح جامعه

جلوگیری نماید. آنچه که بیش از هر چیز دیگری دارای اهمیت است، برقراری و حفظ «نظم و امنیت پایدار» در سطح جامعه است (ملاجان، ۱۳۹۰: ۱۱).

بنا به نقش بسیار بااهمیت دستگاه‌های امنیتی و انتظامی و در راستای انجام این وظیفه مهم، امروزه پلیس با حضور پررنگ خود در جامعه و دسترسی آسان به آن از طریق مردم به‌عنوان یک تکیه‌گاه مطمئن در مقابله با کجروی‌ها، انحرافات و قانون‌شکنی‌ها تلقی می‌شود و این مهم نیاز به مأمورانی با قابلیت‌های ممتاز و ویژه در ابعاد مختلف دارد، چراکه هرگونه اشتباه، کجروی و رفتار ناشایست یک مأمور، تأثیر منفی بسیار عمیقی در اذهان مردم ایجاد می‌کند (افتخاری، ۱۳۸۴: ۱۲).

اهمیت کار و ویژگی‌های پلیس امروزه آن‌چنان ظریف و دقیق است که در اغلب کشورهای توسعه‌یافته برای مأموریت‌های پلیسی و مأموران فداکار آن، نظامنامه اخلاقی تدوین گردیده است. در کشورمان نیز سازمان پلیس با الهام‌گیری از آموزه‌های دینی و معنوی در قالب نهاد فتوت و جوانمردی که ملهم از تعالیم مولای متقیان علی (علیه‌السلام) است، در مسیر اصول و مبانی اخلاقی، آیین فتوت و جوانمردی در دفاع از مظلوم و مستضعفان و مقابله با ظالمان و ستمگران و مستکبران حرکت کرده است (عبدی، ۱۳۸۱: ۷).

- معنای لغوی نظم^۱

نظم واژه‌ای عربی است که در کتب لغت قدیمی و همچنین در کتب لغت جدید به‌طور مشخص تعریف شده است. کتاب المنجد نظم را چنین تعریف کرده است. «نظم: الفه و جمعه فی سلک»، تألیف و جمع کردن در یک شیوه و روش خاص. به این معنا که جمع کردن اجزای مختلف بر یک شیوه و یک روش و مرتب کردن آن‌ها را نظم گویند؛ به عبارت دیگر، قرار دادن هر جزء در یک جایگاه خاص و بر یک مبنای ویژه را می‌توان نظم نامید.

---

۱. Order

این واژه را کتاب وبستر چنین تعریف کرده است: «به نظم قرار دادن، یعنی مرتب کردن یا در معنای دیگر مجموعه‌ای از مردم که به روال مخصوص قرار گیرند و در معنای توصیفی آن قرار گرفتن افراد و اشیاء در جایگاه ویژه خودشان نسبت به یکدیگر» (همان). همچنین به معنای جمع کردن اجزای مختلف بر یک شیوه و یک سلک و مرتب کردن آنها است؛ به عبارت دیگر قرار دادن هر جز در یک جایگاه خاص و بر یک مبنای ویژه را می‌توان نظم نامید (کلهر، ۱۳۸۸: ۸۶).

- مدیریت انتظامی

مدیریت انتظامی، مدیریت قوایی است که مسئول حفظ نظم و آرامش جامعه هستند (معین، ۱۳۷۵: ۱۹۸). با توجه به مفهوم انتظامی، کسانی در جامعه هستند که با برنامه‌ریزی صحیح و استقرار نیروهای انتظام‌بخش در جامعه از جرم پیشگیری و در صورت وقوع نسبت به کشف آن اقدام می‌کنند. این افراد در سطوح مدیریت پلیس قرار دارند و با پیش‌بینی وقایع و حوادث احتمالی، با برنامه‌ای مشخص و مدون نسبت به وقوع برخی از مسائل امنیتی جلوگیری می‌کنند، به‌طور مثال با استقرار واحدهای گشتی در مناطق جرم‌خیز و پرتردد و یا در جاده‌ها و در مناطق حادثه‌خیز از وقوع جرائم جلوگیری می‌کنند که از آنان به‌عنوان مدیر انتظامی یاد می‌شود. این همان مدیریت عام است، منتها در قسمت‌هایی که با نظم و انتظام جامعه سر و کار دارند.

- مفهوم انتظام و امنیت انتظامی

در معنای انتظام گفته شده است که قرار دادن مرواریدها و امثال آنها در یک ترتیب خاص و مرتب کردن آنها به معنای انتظام است، به عبارت دیگر انتظام که از واژه نظم گرفته می‌شود نیز به معنای فعل و چیدن و قرار دادن اجزا در یک سلک خاص است.

امنیت انتظامی مرکب از دو کلمه «امنیت» و «انتظام» است و فقط هنگامی می‌تواند مفید معنای خود باشد که بتوان امنیت انتظامی را در حوزه خاص خود تعریف کرد. اگر انتظام را

به معنای ساماندهی و تنظیم مجموعه‌ای از قواعد، روابط و نهادها با یکدیگر بدانیم که برآیند آن به ترتیب و تنظیم ویژه‌ای منجر شود و عوامل و عناصر در شرایط خاص خود در جای خویش قرار گیرند و نوعی سامان و سازمان خاصی در جامعه پدید آید که آحاد جامعه در تعامل دولت و نظام، منافع حیاتی خود و کشور را در برابر تهدیدی ویژه نبینند، این امر هنگامی حاصل خواهد شد که در مقایسه میان از بین رفتن منافع بخشی از افراد، این احساس به کل جامعه منتقل نگردد که وضعیت ارزش‌ها و منافع حیاتی فردی و ملی آن‌ها با تهدید و چالشی اساسی روبه‌رو گردیده است.

در فرهنگ علوم رفتاری دو معنا از واژه امنیت ارائه شده است: «۱- حالتی که در آن ارضای احتیاجات و خواسته‌های شخصی انجام می‌یابد و ۲- احساس ارزش شخصی، اطمینان خاطر، اعتماد به نفس و پذیرش از طرف گروه».

امنیت از دیدگاه روان‌شناسی عبارت است از: احساس اعتماد، آرامش و رهایی از اضطراب و ترس در رابطه با برآورده شدن نیازهای خود در حال و آینده.

باری بوزان^۱ در کتاب «مردم، دولت‌ها و هراس»، تعاریف متعدد و متفاوتی از امنیت را به نقل از اندیشمندان آورده است و خود نیز تعریفی از امنیت ارائه کرده است. بعضی تعاریف به شرح زیر است:

ایان بلانی^۲: امنیت یعنی رهایی نسبی از جنگ همراه با انتظار نسبتاً زیاد اینکه نتیجه هر جنگی که رخ دهد، شکست طرف مقابل است.

لورنس مارتین^۳: امنیت عبارت است از تأمین رفاه آتی.

جان ای مورز^۴: امنیت یعنی رهایی نسبی از تهدیدات زیان‌بخش.

آرنولد ولفرز^۵: امنیت در معنای عینی آن، یعنی فقدان تهدید نسبت به ارزش‌های

-
1. Bary Buzan
  2. Ian Bellany
  3. Lurence Martin
  4. John E. Morz
  5. Arnold Wolfers

کسب شده و در معنای ذهنی، یعنی فقدان هراس از اینکه ارزش‌های مزبور مورد حمله قرار گیرد.

- رابطه انتظام و امنیت

شاید هیچ واژه‌ای را نتوان یافت که به اندازه امنیت با نظم در ارتباط باشد. اساساً نظم نوعی امنیت را برای افراد به ارمغان می‌آورد؛ بنابراین می‌توان چنین ادعا نمود که هر نظامی، نوعی امنیت را به ارمغان می‌آورد (افتخاری، ۱۳۷۹: ۳۳).

افتخاری معتقد است که باید امنیت را مهم‌ترین دستاورد تئوری انتظام دانست که با فراهم آوردن بستر مناسب برای شهروندان، امکان و ترقی مادی و معنوی را به آن‌ها می‌دهد. از این منظر، انتظام اصلی ضروری به شمار می‌آید که دولت و شهروندان، مکلف به ایجاد و صیانت از آن هستند، چراکه در غیر آن جامعه دستخوش ناامنی شده و به این وسیله منافع ملی و فردی تهدید می‌گردد.

بر اساس آنچه که بیان شد، می‌توان دریافت که موضوع امنیت‌سازی در وظایف و مأموریت‌های دولت دیده می‌شود. در نتیجه می‌توان گفت که امنیت‌سازی از آن دست مباحثی است که دولت‌ها برای به وجود آوردن نوعی نظم باید به آن مبادرت نمایند؛ به عبارت دیگر نظم فرع تولید امنیت است؛ یعنی با ایجاد نوعی امنیت در کشور در سطوح مختلف می‌توان به نوعی نظم و انتظام خاصی در آن حوزه دست یافت.

شاید فهم این مطلب برای برخی دشوار باشد، ولی می‌توان با برخی مثال و نمونه‌ها آن را بیشتر تبیین کرد.

در پاره‌ای موارد در جامعه مشاهده می‌شود با ایجاد بی‌نظمی در ترافیک خیابانی، مردم احساس امنیتشان کاهش پیدا می‌کند، وقتی که در یک چهارراه چراغ راهنمایی از کار می‌افتد و مأمور راهنمایی و رانندگی هم حضور ندارد؛ مشاهده می‌گردد به حقوق یکدیگر تعرض می‌گردد، شاید بتوان گفت اینکه بدانیم کجا حقوق کسی رعایت نشده است، مشکل است ولی در این موارد شاهد صدای بلند، توهین، جر و بحث و در برخی موارد دعوا و برخورد

فیزیکی هستیم که شهروندان بنا به شرایط جنسی و سنی در بیشتر این موارد احساس ناامنی می‌کنند. در این صورت است که می‌بینیم موضوع انتظام ترافیک به احساس ناامنی هم منتهی می‌گردد.

به هر حال می‌توان نتیجه گرفت که از بعد جامعه‌شناسی سیاسی نظم، انتظام و تنظیم جامعه امری متأخر و فرع بر تولید و ایجاد امنیت است. از این نکته به‌خوبی می‌توان دریافت که مفهومی با عنوان «امنیت انتظامی» در اصل با مفهوم دیگری با عنوان تولید و ایجاد امنیت، ارتباطی وثیق و معنادار می‌یابد و می‌توان مأموریت‌هایی چون حفظ امنیت را متأخر از آن دانست.

- عوامل انتظامی مؤثر بر توسعه گردشگری^۱

- گشت پیشگیری انتظامی در مناطق گردشگری و محل‌های اسکان گردشگری:

منظور از پیشگیری انتظامی به‌عنوان یک اقدام انتظامی در ارتقای امنیت گردشگران این است که در مناطقی که گردشگران اسکان و یا حضور دارند، باید به‌عنوان هدف انتظامی تلقی شود و با گشت‌زنی محسوس و غیر محسوس امنیت را افزایش داد و وقوع جرم در این مناطق را به حداقل رساند که این امر منتهی به ارتقای امنیت گردشگران می‌شود.

- تعامل بین دستگاه‌های اداری و خدماتی در مناطق گردشگری: برای اینکه در

کشوری امر گردشگری با موفقیت توسعه یابد، بایستی هر سازمانی ضمن اینکه با سایر دستگاه‌ها و ادارات خدماتی در تعامل مطلوب است و به وظایف خود آشنایی کامل دارد، سهم خود را در مورد گردشگران، به نحو مطلوب انجام دهد. وقتی ساختار دستگاه‌های تأمین امنیت و ایمنی در کشور به‌ویژه برای گردشگران ملاحظه می‌شود، شاهد مسئولیت هلال احمر، شهرداری، فرمانداری، اداره اطلاعات، سازمان میراث فرهنگی - صنایع دستی و گردشگری و سایر سازمان‌ها بنا به نوع مسئولیت آن‌ها هستیم.

۱. برگرفته از رساله دکتری محقق.

- رسیدگی خارج از نوبت به شکایت گردشگران: آنچه که در قوانین مربوط به گردشگری ملاحظه می‌شود، این است که قانون‌گذاری در حوزه گردشگری در کشور از غنای کافی برخوردار نیست و از طرف دیگر قطعیت و حتمیت در به کیفر رساندن مجرمین و اتخاذ سیاست‌های متناسب کیفری می‌تواند در پیشگیری و کاهش جرم علیه گردشگران مؤثر باشد؛ اما سیر مراحل رسیدگی به پرونده‌های قضایی در کشور تابع ضوابط خاص خود می‌باشد و در یک فرایند طولانی نتیجه می‌دهد، بر این اساس بسیاری از گردشگران که وارد کشور می‌شوند و یا گردشگران داخلی که در مناطق گردشگری دچار حوادث امنیتی می‌گردند و به کشور خود بازمی‌گردند و یا به شهرهای خود می‌روند، به دلیل عدم حضور در محاکم قضایی رسیدگی به پرونده، گاهی به دلیل عدم دسترسی به شاکی دچار اختلال می‌گردند و این امر منتهی به عدم اعمال سیاست‌های کیفری نسبت به مجرمین است.

- تشکیل پلیس گردشگری در کشور: در قوانین جمهوری اسلامی ایران به‌ویژه قانون اساسی به تأمین امنیت آحاد جامعه و رعایت حقوق افراد تأکید زیادی شده است که برای اختصار در مطالب، به اصل ۲۲ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران استناد می‌شود که می‌گوید: «حیثیت، جان، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است مگر در مواردی که قانون تجویز می‌کند» و از طرفی تکریم مهمان و تأمین امنیت او هم در اسلام جزء سفارش‌های اساسی معصومین (علیهم‌السلام) است. بر این اساس ایجاد پلیس گردشگری برای امنیت گردشگران، اهمیت ویژه‌ای دارد که بخشی از وظایف انتظامی از جمله تأمین امنیت فردی گردشگر را با اخذ آموزش از یگان‌های انتظامی ناجا انجام دهند.

پلیس‌های گردشگری اغلب به چند زبان دنیا تسلط دارند و اغلب زیر نظر وزارت گردشگری آن کشور فعالیت می‌کنند و کارشان رسیدگی به شکایت‌های گردشگران، تأمین امنیت و راهنمایی کردن آن‌ها است.

باید به این نکته توجه داشت که پلیس گردشگری می‌بایست علاوه بر تسلط به مهارت‌های پلیسی با صنعت گردشگری و علوم مرتبط با این حوزه نیز آشنایی داشته باشد

و پلیسی موفق است که نیروهای خود را برای استخدام در این حوزه از فارغ‌التحصیلان رشته‌های گردشگری جذب نماید.

- **ایجاد ارتباط با ارکان جامعه در جهت تحکیم امنیت:** یکی از اقدامات خوبی که نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران در زمینه توسعه امنیت پایدار انجام داده است؛ موضوع نهادینه کردن پلیس جامعه‌محور است. در این امر پلیس با ارکان جامعه مانند شوراها، خانواده‌های شهدا، امام جماعت و یا جمعه و یا افراد مورد وثوق در جامعه پیوند خورده و متناسب نیازشان اقدام به تأمین امنیت می‌کند. با پیروزی انقلاب اسلامی همگام با تحول سطح مشارکت مردم در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، شاهد تحول قابل توجهی در امر مشارکت انتظامی مردم و از سویی دیگر توجه به رویکرد جامعه‌محوری از سوی نهادهای انتظامی بودیم، با وجود این نیروی انتظامی به‌طور کامل، نتوانسته از تمام ظرفیت‌های بالقوه اجتماعی خود در بهبود وضعیت نظم و امنیت کشور استفاده نماید، این در حالی است که بر اساس تعالیم عالیه اسلام، مردم نقش و جایگاه ویژه‌ای در عرصه‌های مختلف زندگی اجتماعی به‌خصوص حوزه نظم و امنیت دارند.

- **اطلاع‌رسانی به گردشگران:** سازمان گردشگری در کشور طوری برنامه‌ریزی نماید تا در مدخل ورودی و یا قبل از ورود گردشگران به کشور، از طریق فضاهای مجازی، یا در اختیار گذاشتن اطلاعات به سازمان‌های گردشگری کشورهای گردشگرفرست، قوانین و مقررات مربوط به کشور گردشگرپذیر را اطلاع‌رسانی تا با رعایت حقوق متقابل گردشگران بتوانند به دلخواه خود به کشورهای مورد علاقه سفر کنند.

امروزه با گسترش شبکه‌های اجتماعی و اطلاعاتی در دنیا، گردشگران قبل از عزیمت به سفر، اطلاعات زیادی از مقصدهای گردشگری را جمع‌آوری و پس از تجزیه و تحلیل‌های مناسب، اقدام به تصمیم‌گیری می‌کنند. یا سازمان گردشگری در هر کشور و در مدخل ورودی فرودگاه‌ها و ترمینال‌ها با تهیه بروشور، اقدام به اطلاع‌رسانی می‌کند و به مسافران تذکر می‌دهد که مناطق امن گردشگری کجاست. در صورت بروز مشکل امنیتی چگونه با پلیس تماس گرفته شود، خطوط قرمز اتباع بیگانه در کشور

چیست، پوشش باید چگونه باشد و محدودیت‌های قوانین و هنجارهای اجتماعی چیست و ...

- **ایجاد مناطق امن گردشگری در کشور:** با بررسی از برخی کشورهای موفق در حوزه گردشگری ملاحظه می‌شود این کشورها با تمرکز امکانات و سرمایه‌گذاری کلان در برخی از نقاط که از ظرفیت کافی برخوردار بوده‌اند، از فرصت‌های گردشگری نهایت بهره را برده‌اند.

در کشور ما برخی مناطق هستند که قطب گردشگری می‌باشند. به‌طور مثال استان خراسان یا استان قم به‌عنوان قطب گردشگری مذهبی و فرهنگی کشور هستند و یا استان فارس و استان اصفهان با صدها آثار معماری، هنری، مذهبی، ادبی و... به‌عنوان قطب گردشگری فرهنگی کشور هستند. استان مازندران با ظرفیت‌های زیاد جنگل‌های سرسبز و درختان سر به فلک کشیده، دریای نیلگون خزر (بزرگ‌ترین دریاچه جهان)، چشمه‌سارها، آبشارها و... به‌عنوان قطب گردشگری طبیعی هستند و در واقع هرچه از ظرفیت‌های گردشگری گفته شود؛ باز حق مطلب اداء نمی‌شود. با این تفصیل اگر متناسب با آداب و رسوم، فرهنگ و اعتقادات مردم این مناطق بیشتر مورد توجه قرار گیرد و زیرساخت‌های گردشگری در آن شکل گیرد، در توسعه تأثیر به‌سزایی خواهد داشت.

- **آموزش کارکنان پلیس حوزه گردشگری:** در عصر حاضر که تولید دانش و گسترش فناوری با سرعت باورنکردنی در حال رشد و تکامل است، تمام سازمان‌ها و نهادها در جهت بهره‌وری بیشتر و تحقق اهداف خود، آموزش را به‌عنوان راهبرد مدیریتی خود در نظر گرفته‌اند و چنانچه تشکیلاتی در مورد آموزش کارکنان خود غفلت نماید، ممکن است از صحنه رقابت فرسنگ‌ها فاصله بگیرد.

پلیس پیشگیری در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی، به وظایف حوزه پیشگیری می‌پردازد؛ مانند پیشگیری از سرقت، پیشگیری از چاقوکشی و جلوگیری از تعرض به جان، مال، ناموس و حیثیت مردم که از عمده‌ترین وظایف این پلیس می‌باشد و بر این اساس فلسفه وجودی کلانتری‌ها و پاسگاه‌های انتظامی در سراسر کشور، همین مهم است و در

زیرمجموعه پلیس پیشگیری دیده شده است و بر این اساس و با توجه به قانون ناجا، تأمین امنیت گردشگران در حوزه این پلیس است که در جلوه گشت کلانتری، ایستگاه پلیس و... تجلی پیدا می‌کند و کارکنانی که در رسته انتظامی دوره‌های تخصصی را می‌بینند، در واحدهای صفی کوپ (کلانتری و پاسگاه انتظامی) به کارگیری می‌شوند و در تأمین امنیت فردی و اجتماعی نقش آفرینی می‌کنند.

- ایجاد ایستگاه‌های پلیس در مقاصد گردشگری: یکی دیگر از عوامل انتظامی مؤثر در ارتقای امنیت گردشگران، ایجاد ایستگاه‌های پلیس در مناطق گردشگرپذیر می‌باشد. برابر سوابق موجود در ناجا، هر ساله در فصل مسافرت تابستان و ایام نوروز در استان‌های گردشگرپذیر، تقریباً بخش اعظمی از کارکنان پلیس در آماده‌باش کامل قرار می‌گیرند و در قالب قرارگاه نروزی و یا قرارگاه تابستانی، ضمن استقرار در مسیرهای اصلی جاده‌ها و خیابان‌ها، خود را در دسترس مهمانان و گردشگران قرار داده و در خدمت مسافران در کوتاه‌ترین زمان ممکن، نیازهای امنیتی آنان را تأمین می‌کنند. در کشورهایی که در صنعت گردشگری موفق بوده‌اند نیز در مناطق گردشگرپذیر این فعالیت در قالب‌های پلیس کوهستان، پلیس سواحل و یا پلیس بازار و خیابان آن هم با یونیفورم‌های مشخص، خود را در معرض گردشگران قرار می‌دهند و یا با تعبیه کانکس و استقرار در ایستگاه‌های پلیس، در دسترس گردشگران قرار می‌گیرند.

- ایجاد شرکت‌های انتظام در صنعت گردشگری زیر نظر پلیس پیشگیری ناجا: در طی دو دهه اخیر پلیس با بهره‌گیری از تجارب کشورهای دیگر و تجربه افراد باتجربه در سازمان در پیشگیری از جرم و ارتقای امنیت و احساس امنیت در کشور اقدامات خوبی انجام داده است. به دلیل سیاست‌های دولت در زمینه محدودیت در استخدام در سازمان، نیروی انتظامی جمهوری اسلامی در حوزه پلیس پیشگیری و با مشارکت بخش خصوصی از بین بازنشستگان باتجربه سازمان‌های انتظامی و امنیتی اقدام به تأسیس شرکت‌های انتظام نموده که در این اقدام توانسته بخش قابل توجهی از نیروهای جوان و مستعد که در نهادهای همیار پلیس، بسیج و سازمان‌های مردم‌نهاد فعالیت می‌کردند و از استخدام و شغل

باثبات برخوردار نبودند، افراد بانگیزه را شناسایی و در پوشش شرکت‌های انتظام و با حمایت مالی طلافروش‌ها، بازاری‌ها، بیمارستان‌ها و ... در اختیار این صنوف قرار داده و با آموزش‌های نظام‌مند و دوره‌ای و در اختیار قرار دادن بخشی از تجهیزات پلیس مانند باتوم و اسپری فلفلی، آن‌ها را در محل‌های مورد هدف مستقر نماید. این اقدام در کاهش جرم اثربخشی بسیار بالایی داشته است.

در این رویکرد سازمان گردشگری می‌تواند با شرکت‌های انتظام قرارداد داشته و در جهت تقویت پلیس گردشگری از این افراد هم در راستای ارتقای امنیت مقاصد گردشگری بهره‌گیری نماید.

نتیجه‌گیری

مطابق تحقیق حاضر، تعداد پنج راهبرد اصلی در این زمینه حاصل شد که بر اساس اولویت‌های آن به ترتیب زیر بیان می‌شود:

راهبرد اولویت اول:

تلاش در جهت جلب حمایت دولت برای توسعه زیرساخت‌های صنعت گردشگری، حمایت از سرمایه‌گذاری‌های داخلی و بخش خصوصی با برنامه‌ریزی‌های درازمدت پایدار و کاهش جابه‌جایی مدیران کلان صنعت گردشگری (با اولویت ایجاد وزارت گردشگری) در راستای سیاست‌های کلی نظام و سند چشم‌انداز.

راهبرد اولویت دوم:

انجام اقدامات دیپلماسی در راستای تأمین امنیت مرزهای کشور (به‌ویژه مرزهای شرقی) با بهره‌گیری از توان و ظرفیت نیروهای مسلح کشور به‌منظور توسعه ظرفیت‌های گردشگری این مناطق.

اولویت راهبرد سوم:

تأسیس پاسگاه و کلانتری ویژه گردشگران (پلیس گردشگری) با آموزش استاندارد

مسلط به زبان‌های رسمی دنیا با یونیفرم مناسب در مقاصد گردشگری در جهت ارتقای امنیت گردشگران و با هدف کاهش تأثیر استکبار رسانه در جهت ایران‌هراسی و ارتقای صلح و تفاهم بین‌المللی.

اولویت راهبرد چهارم:

جلب حمایت قوه مقننه برای تدوین قوانین حمایتی و جامع برای صنعت گردشگری در جهت حمایت از این صنعت و برخورد جدی با جرائم مرتبط این صنعت در مقاصد گردشگری با هدف ایمن‌سازی مناطق گردشگری برای جذب گردشگران خارجی.

اولویت راهبرد پنجم:

پیش‌بینی و اجرای آموزش استاندارد بین‌المللی برای پلیس گردشگری، راهنمایان تور و دست‌اندرکاران صنعت گردشگری در جهت کاهش حوادث امنیتی برای ارتقای امنیت گردشگران.

پیشنهادها

- یکی از بزرگ‌ترین مشکلات در مدیریت گردشگری، جزیره‌ای عمل کردن دستگاه‌ها است که بایستی زمینه فعالیت گروهی در حوزه توریسم و هم‌افزایی دستگاه‌ها تقویت گردد.

- کمتر جابه‌جا شدن مدیران کلان این صنعت در جهت برنامه‌ریزی بلندمدت و میان‌مدت در این صنعت.

- باید دستگاهی مسئول و مسئولیت‌پذیر به‌عنوان محور هماهنگی در مقاصد گردشگری در جهت اجرایی کردن سیاست‌های گردشگری دیده شود.

فهرست منابع و مآخذ

- افتخاری، اصغر (۱۳۷۹)، انتظام ملی، جامعه‌شناسی سیاسی نظم از دیدگاه حضرت امام (ره)، تهران: انتشارات ساعس ناجا.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۰)، امنیت اجتماعی رویکردها و نظریه‌ها، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- اسکات، نوئل و جعفری، جعفر (۱۳۹۳)، گردشگری در جهان اسلام، ترجمه مهدی رمضانزاده، محمود حسین‌پور و نازنین تبریزی، تهران، انتشارات مهکامه، چاپ اول.
- پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۴)، نمایه آماری گردشگری در جمهوری اسلامی ایران، معاونت‌های اجتماعی-فرهنگی و دفتر مطالعات فرهنگی مرکز همایش‌های مجلس شورای اسلامی، کد موضوعی ۲۷۰ و شماره مسلسل ۱۴۲۰۷.
- پاپلی یزدی، محمدحسین و سقایی، مهدی (۱۳۸۸)، گردشگری ماهیت و مفاهیم، تهران، انتشارات سمت.
- جعفری، نادر (۱۳۹۱)، مدیریت گردشگری و وجهه ملی در جمهوری اسلامی ایران، تهران، نشر دانشگاه امام صادق (ع).
- رهنمایی، محمدتقی (۱۳۷۸)، طرح جامع گردشگری استان اردبیل، جلد اول.
- صفائی، منوچهر (۱۳۹۱)، مقاله ناجا و امنیت گردشگران خارجی، دفتر تحقیقات فرماندهی انتظامی استان اصفهان، همایش نقش امنیت در گردشگری پایدار.
- قره‌نژاد، حسن (۱۳۷۴)، مقدمه‌ای بر اقتصاد و سیاست‌گذاری توریسم، تهران، انتشارات مانی.
- کلهر، رضا (۱۳۸۸)، درآمدی بر امنیت انتظامی، تهران، سازمان تحقیقات و مطالعات ناجا، چاپ اول.
- لطیفی، حسن (۱۳۸۴)، توریسم و درآمدهای ارزی، تهران، نشر بهداد.
- محلاتی، صلاح‌الدین (۱۳۸۰)، درآمدی بر جهانگردی، تهران، نشر دانشگاه شهید بهشتی.
- ملاجان، علی. (۱۳۹۰)، طراحی یک سیستم انتظامی مطلوب برای ایمن‌سازی افراد جامعه در برابر تهدیدات
- منسفلد، یول و پیزام، آبراهام (۱۳۸۹)، گردشگری، امنیت و ایمنی از نظریه تا عمل، ترجمه علی صحرانشین و مالک جعفری و حسام ولیدی، دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی اصفهان.
- معین، محمد (۱۳۶۲)، فرهنگ فارسی، تهران، انتشارات امیرکبیر، جلد ۲.
- هال، جکینز (۱۳۸۲)، سیاست‌گذاری سازمان جهانگردی و گردشگری، دفتر پژوهش‌های علمی و فرهنگی.